

дитячий мюзикл органічно пов'язаний з українською національною культурою. Це потребує від режисера і педагогів глибокого розуміння специфічної мистецької природи мюзиклу і умов його постановки в учнівському театральному колективі. Врахування художньо-естетичних принципів постановки дитячого мюзиклу створить умови для занурення юних артистів і глядачів в образний світ емоцій, фантазій і почуттів. Проблеми специфіки і умови постановки мюзиклу в шкільному театральному колективі потребують подальшого комплексного вивчення.

Список використаних джерел:

1. Белименко Л. І. Особливості та тенденції розвитку сучасного вітчизняного дитячого мюзиклу // Вісник Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв. 2022. № 4. С. 156–160
2. Василевська-Скупа Л.П. Мистецька освіта як фактор розвитку національної культури особистості. Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання у підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми //Зб.наук.пр. - Випуск 37/ Редкол.: І.А. Зязюн (голова) та ін. - Київ - Вінниця: ТОВ фірма "Планер", 2014. - С.364-368.
3. Театр-студія мюзиклу «ОКей!». URL: Theatre.love.
<https://theatre.love/performances/odnogorazu-na-kupala>.
4. Швець І. Б. Формування основ естрадного виконавства в контексті підготовки сучасного вчителя музичного мистецтва / І. Б. Швець // Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання в підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми. – 2014. Вип. 38. С. 487-491.
5. Швець І. Б. Педагогічні основи виховання співочих навичок на заняттях з естрадного співу у студентів музично-педагогічного факультету / І. Б. Швець // Наукові записки (Серія: Педагогіка і психологія). – Вип. 15. – Вінниця: ВДПУ, 2005. – С. 158–159.

ДИТЯЧІ ОПЕРИ МИКОЛИ ЛИСЕНКА ЯК ЗАСІБ ЕСТЕТИЧНОГО ВИХОВАННЯ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ

*Оріцена А. В., здобувач ступеня вищої освіти «бакалавр»
Науковий керівник: Онофрійчук Л. М., кандидат педагогічних наук, доцент
Вінницький державний педагогічний університет імені М. Коцюбинського*

Україна – одна з небагатьох європейських країн, де фольклор

зберігся у своєму первісному вигляді. З кожним днем зменшується кількість носіїв народної спадщини, які можуть передавати репертуар пісень від старшого покоління до молодшого. Здебільшого це люди похилого віку. Тому естетичне виховання молодших школярів засобами національного фольклору є актуальною проблемою. Одним з напрямків її вирішення є постановка дитячих опер на основі українських народних казок і пісень.

Вивченням проблем музично-естетичного виховання молодших учнів у науковій літературі займаються такі вчені, як Л. Аристова, Є. Печерська, О. Ростовський, О. Лобова, Л. Масол; формуванням естетичного ставлення до етномузичних цінностей – С. Мельничук, Г. Падалка, Т. Танько, О. Рудницька; естетичні та виховні можливості етнічного дитячого фолькору вивчають – Г. Виноградов, М. Мельников, Г. Довженюк та ін.

Мета: виявити потенціал дитячих опер Миколи Лисенка в естетичному вихованні молодших школярів.

Дитяча опера поєднує в собі виховний потенціал різних видів мистецтва і є ефективним засобом естетичного виховання і розвитку молодших школярів. Розрізняють два види опер: ті що виконуються самими дітьми, і ті, що призначені для прослуховування. Музично-театральні твори для дітей відрізняються також своєю складністю. Одні з них є більш складними музичними п'єсами, інші – оперними іграми для дітей дошкільного та молодшого шкільного віку, треті – більш об'ємними операми, які можуть об'єднувати дітей різного віку. Останніми роками почав набувати популярності ще один унікальний вид музичної вистави для дітей молодшого шкільного віку. Це народні казки з музикою, які можна виконувати не тільки в дитячих садках, а й у школах та вдома. Такі казки можуть стати одним із шляхів до визнання та виконання дитячих опер.

Більшість дослідників відзначає, що в українській дитячій

музиці, як народній, так і сучасній, широко відображено життя дитини з усіма його особливостями: почуттями до батьків і друзів, усвідомленням навколишнього світу, ставленням до народних звичаїв і вірувань.

Прикладом можуть бути дитячі опери М. Лисенка «Коза-Дерева», «Пан Коцький», «Зима і весна».

Микола Лисенко – український композитор кінця ХІХ – початку ХХ століття, основоположник української класичної музики, збирач і популяризатор народної української творчості, педагог, науковець і творець не лише української музики, а й першої у світі опери для дітей. Спираючись на досягнення українського та зарубіжного оперного мистецтва, використовуючи традиції та творчий досвід українського музичного театру, М. Лисенко започаткував подальший розвиток такого необхідного жанру, як українська дитяча опера.

Музична мова дитячих опер композитора має яскраво виражений народний характер, вирізняється простотою, чистотою, художньою визначеністю виражальних засобів. Не посилаючись безпосередньо на фольклорні джерела, композитор тонко розкриває особистості своїх героїв характерними піснями, інтонаційно-ритмічними тонами, тональною системою українського ліричного співу, думними й хороводними піснями. Ритмічне інтонування народних пісень відбувається відповідно до танцювального номера в операх «Коза-Дерева» та «Пан Коцький». Яскравість образних рис, простота і виразність мелодичної лінії дають чітке уявлення про кожного актора, легкість і динамічність опери сприяють розвитку уяви, фантазії, дитячої артистичності і образне мислення.

Створена М. Лисенком національна модель української дитячої опери «є чудовим прикладом розвитку народних сюжетів» [3, с. 88-89]. Вона увібрала психологію українського народу, лірико-декларативну мелодику, реалістичні фенотипи та характери героїв, пов'язані з

народною мовою та інтонацією. Дитячі жартівливі п'єси «Коза-Дереза», «Пан Коцького», опера-фентезі «Зима і весна» допомагають дітям усвідомити себе, повірити у свої творчі здібності, досягти успіхів у навчанні та бути впевненими у власних творчих силах.

В основі лібрето опер «Коза-Дереза», «Пан Коцький», «Зима і весна, або Снігова Краля» – мотиви й образи, характерні для народних казок, створених Дніпровою Чайкою (Л. Василевська – письменниця, поетеса, родом з Херсонської губернії).

Опера «Коза-Дереза» призначалась для дітей молодшого віку, «Пан Коцький» – для дітей середнього віку, а «Зима і Весна» – для дітей і дорослих. У кожній опері Лисенко дає детальні ремарки щодо їх сценічного оформлення, поведінки персонажів, особливостей виконання тощо» [1, с. 69]. Перша дитяча опера М. Лисенка «Коза-Дереза» (1888) й досі викликає інтерес у маленьких слухачів. Опера для дітей: слухачі та виконавці – діти. Музичною формою дитячої опери «Коза-Дереза» є рондо (коло), в якому звучать мелодії пісень Лисички (народна пісня «Казав мені батько»), Кролика (мотив народної пісні «Добрий вечір, дівчино, куди йдеш»), Вовка (народна пісня «Ой під вишнею»), Ведмедя (колядка «Ходить-походив місяць по небу»), Рак-Неборак (мотив української народної пісні «І шумить і гуде») упереміж із грізними відповідями Кози-Дерези.

В. Дяченко констатує: «Майже незмінну й одноманітну мелодію Кози-Дерези супроводять дедалі гостріші і складніші гармонії, які неначе передають страх, що охоплює всіх звірів. І коли, нарешті, переможене страхиття залишає хату, юний слухач разом з героями опери переживає лисиччину перемогу» [3, с. 89].

Дитяча опера «Зима і весна, або Снігова Краля» (1892) має свою особливу музичну мову. Від двох попередніх опер вона відрізняється складністю та вокальною динамікою. «Дуже колоритними є введені в

оперу інтонації обрядових пісень, серед яких особливо виділяється
чудова веснянка

«А вже весна, а вже красна». На ній побудовано фінальний
тріумфуючий хор – узагальнення основної ідеї твору: перемоги світла
над пітьмою, радості – над печаллю і тугою, свята пробудження нових,
свіжих сил, що витісняють все віджиле й старе» [1, с. 138].

Слухаючи дитячу оперу «Зима і весна» М. Лисенка, учням
важливо відчувати естетичну красу відображення народного
пантеїстичного сприйняття природи з уособленням її різноманітних
явищ, як живі істоти в серці людини. Живий народний колорит оперної
музики формує її світогляд на основі поваги до національного
мистецтва, національної самобутності та художнього змісту. Навіть
фантастичні герої опер-казок мають справді людські риси, а їхні
вчинки такі ж природні, як і вчинки живих людей.

Дитяча опера «Пан Коцький» має такі ж засоби музично-
танцювальної виразності, як і «Коза-Дерева», але наявність арій, дуєтів,
хорів та оркестрових номерів переконує, що твір складніше
інтерпретувати.

Композитор ілюструє персонажи тварин за допомогою
відповідних музично-звукових засобів. Основою вистави залишаються
народні пісні. На основі народних пісень М. Лисенко будує арії, тріо,
ансамблі та хори. В художній характеристиці Лисички майже без змін
звучить народна мелодія

«Лугом іду коня веду».

У другій дії відома українська застільна пісня «Ой, хто п'є, тому
наливайте» становить сюжетну та музично-тематичну основу для
звіриного тріо Ведмідь, Вовк і Кабан, які бенкетують на лісовій
галявині, а відома ремісничка пісня «Про Купер'яна» використана
для побудови повністю анімаційної сцени: тварини, зібрані в коло,
чекають, як Коти зціляться. Представлені в пісні різні типи, по-своєму

виражені в моменти небезпеки, цілком відповідають ситуації цього періоду [6, с. 379].

Дослідники народної музичної культури зазначають, що в українській народній музиці та сучасній дитячій музиці широко відображено життя дитини з усіма його особливостями: усвідомленням навколишнього світу, почуттями до батьків, родини та друзів, ставленням до народних традицій, звичаїв, вірування.

Пісенний фольклор – це творчий організм, система творчого людського мислення, породжена багаторічними традиціями. Тому дуже важливо заглибитися в природу народної словесності та глибинний зміст ідеології народного мистецтва.

Отже, дитяча оперна спадщина М. Лисенка — це нескінченна скарбниця реалістичних фольклорних жанрів і образів. Впровадження опери в навчальний процес молодших школярів на основі народної культури та формування мистецьких талантів є справді необхідною умовою розвитку сучасної системи освіти, що розвивається, переходу від поетапного моделювання до системного моделювання її виховної функції.

Список використаних джерел:

1. Антонович Д. Українська культура: Лекції. Київ: «Либідь» 1993. С. 453-456.
2. Булат Т. Микола Лисенко. К.: Муз. Україна, 1973. С. 108.
3. Дяченко В. Микола Віталійович Лисенко. К.: Муз. Україна, 1968. С. 120.
4. Карпенко Є., Карпенко Н. Дитяча опера к засіб естетичного виховання. Мистецтво та освіта. 2007. №4. С.40-44.
5. Мартинюк Л. В. Використання обробок календарно-обрядових пісень Миколи Лисенка в роботі з молодшими школярами в дитячому музичному театрі. Теорія і методика мистецької освіти. Вип. 5. К.; НПУ, 2004. С. 197-204.
6. Шреєр-Ткаченко О. Історія Української дожовтневої музики. К.: Муз. Україна, 1969. С. 588.

ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ ВОЛЬОВИХ ЯКОСТЕЙ МАЙБУТНІХ ВЧИТЕЛІВ МУЗИЧНОГО МИСТЕЦТВА В ХОДІ ФАХОВОЇ ВОКАЛЬНОЇ ПІДГОТОВКИ